CRKVA I ŽUPA SV. BLAŽA U ZAGREBU

1915. - 1965

CRKVA I ŽUPA SV. BLAŽA U ZAGREBU 1915-1965

ZAGREB 1966

S dopuštenjem Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu broj 1713/66 od 14. svibnja 1966.
Izdao Župni ured sv. Blaža u Zagrebu, Prilaz JNA broj 64.
Odgovara Josip Crnković, Zagreb, Prilaz JNA broj 64.

Tisak: »Zadružna štampa«, Zagreb, Dalmatinska 12

DRAGI VJERNICI!

Sve je u životu prolazno, sve nas vodi vječnoj životnoj stazi, a jubileji nas sjećaju na razdoblja u kojima su zaoravane brazde našeg djelovanja i plodovi toga su vidni odraz onoga što smo učinili i kako smo djelovali na Njivi Gospodnjoj, bilo kao duhovnici ili vjernici. Pedeset godina je u Božjem planu trenutak, a nama ljudima je pružena mogućnost da odgovorimo svojoj zadaći na ovom svijetu kao dobri vjernici, čineći dobro svojim bližnjima. To se sve najbolje postizava učestvovanjem u vjerskim i dobrotvornim akcijama Crkve, čime se može župa Svetog Blaža ponositi od svoga osnutka do naših dana, kako u pastoralnom radu, u akcijama za izgradnju crkve svetog Blaža i njenom unutarnjem uređenju, tako i na karitativnom i dobrotvornom području.

U ovom kratkom osvrtu na rad župe svetog Blaža u minulih pet decenija sa zahvalnošću se sjećamo svih naših dobrotvora, duhovnih pastira i nadpastira, brojnih svećenika, redovnica i vjernika, koji svojom pomoći i radom zaoraše brazde na Njivi Gospodnjoj u ovoj značajnoj zagrebačkoj župi. Njezin zaštitnik Sv. Blaž povezuje milenijsku pobožnost Dubrovčana sa stoljetnim tradicijama Zagrebčana, koji su svake godine o Blaževu kroz stoljeća izabirali svoje gradske suce i magistralno vijeće, kako je to zapisano u analima grada Zagreba i djelima hrvatskih povjesničara.

Izrazujući svoju zahvalnost svima dobrotvorima župe i crkve, moleći Boga za zdravlje i sreću svih svojih župljana, preporučujem i današnjim vjernicima da i nadalje pomažu svoju župu svetog Blaža u svim njenim akcijama, a njen zaštitnik sveti Blaž će svaki doprinos nagraditi svojim blagoslovom.

Zagreb, u lipnju 1966.

Josip Crnković
župnik Sv. Blaža

SADRŽAJ

Tvrtko Bobovački

CRKVA SVETOG BLAŽA

Gradnja crkve i župnog dvora zasnovana je sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Tu je akciju poticao i zagovarao tadanji prebendar sv. Križa **Eduard Suhin**, u koju svrhu je izdao posebnu brošuru a Nadbiskupskom duh. stolu u Zagrebu uputio nekoliko podnesaka. I tadanja Kr. hrvatsko slavonsko dalmatinska zemaljska vlada i vjernici željeli su da se crkva gradi na Ciglani i to u osi Kačićeve ulice, no bilo je i drugih kombinacija: Na Ličkom, sada Britanskom trgu i na uglu Prilaza i Primorske ulice, pa na uglu Krajiške i Primorske ulice. O tome piše Gjuro Szabo u svom djelu »Stari Zagreb«,[1] »... Tad se je konačno pokušalo naći rješenje novogradnje crkve sv. Blaža, o kojoj se godinama vijećalo, te su se nekoliko puta mijenjali planovi, ma da su već postojali nacrti Vancaša i — Posilovića. Još je 1888. dao vrijedni prebendar S u h i n za crkvu prebendarsko zemljište, pa se i god. 1889. odlučilo za gradnju na križanju Primorske i Prilaza, a 1893. za gradnju na Ciglani, god. 1896. opet na gradilištu u Primorskoj ulici, a god. 1905. načini Vancaš plan za Ciglanu, ali vlada ne odobri osnove, pa bude 1. VI 1908. raspisan natječaj za Primorsku ulicu — Prilaz do 16. I 1909. kad je odnio pobjedu K o v a č i ć projektom »DEO«. U to je vrijeme boravio Kovačić u Raveni, pa je pod dojmom ravenskih građevina sagradio svoju centralnu građevinu (sv. Blaž), koja je dovršena u početku rata (1915) — (sa posebnim kampanilom).«

Akademik prof. Ljubo Babić[2] u svom djelu »Umjetnost kod Hrvata u XIX stoljeću« u osvrtu na crkvu sv. Blaža piše: »... Crkva sv. Blaža rodila se na putu između Venecije i Ravene ... i mora se priznati da je (Kovačić) na izvoru učio, ali nije kopirao, već je stvorio za tu crkvu originalni građevni jezik, i ako s tuđim riječima. Velik monumentalni prostor, skladan i miran, širi se logično, i raste povezano sa jednostavnog romanskog (?) križa. Nekoji su dijelovi te crkve osobito uspjeli, sretno postavljeni i po proporciji i po materijalu. Toranj se tim uspjelim dijelovima ne može pribrojiti. Unutrašnja dekoracija (nesvršena) zamišljena je prema starim uzorima; mramorom opločeni donji dijelovi zidova služe za podlogu ostaloj dekoraciji, skulpturi i mozaiku.«

---

[1] Đuro Szabo: »Stari Zagreb«, izdanje knjižare Vasić i Horvat, Zagreb, — str. 227, 239 i 273.
[2] Ljubo Babić: »Umjetnost kod Hrvata u XIX stoljeću«, redovno izdanje Matice Hrvatske, Zagreb 1934, str. 154.

I Mirjana Veža (M. Ve) u kratkoj Kovačićevoj biografiji[3] piše: »Prvo je njegovo veliko djelo za koje je dobio i izvedbu, crkva sv. Blaža u Zagrebu. Gradnja je započeta 1912. Crkva ima tlocrt grčkoga križa i nadsvođena je centralnom kupolom armirano-betonske konstrukcije (prvo rješenje te konstrukcije kod nas). Inspirirao se monumentalnom arhitekturom Dalmacije (crkva sv. Donata u Zadru, sv. Križa župana Godežava u Ninu iz XI st., sv. Trojice u Splitu iz XI st. i dr.) i spomenicima bizantinske arhitekture u Dalmaciji.«

Uz zagrebačku prvostolnu crkvu, baroknu divot-crkvu sv. Katarine i crkvu sv. Marka sa njenim južnim kasnogotičkim portalom iz XV stoljeća i umjetničkim radovima kipara Ivana Meštrovića i slikara Joze Kljakovića, crkva sv. Blaža svojim arhitektonskim rješenjem i svojim unutarnjim uređenjem (još nedovršenim) spada u red najljepših sakralnih građevina u gradu Zagrebu.

Oko izgradnje crkve sv. Blaža i njenog unutarnjeg uređenja okupio se impozantan broj renomiranih hrvatskih arhitekata, umjetnika, književnika i drugih kulturnih radnika:

arhitekti — Viktor Kovačić, Vjekoslav Heinzel, Martin Pilar, Rudolf Lubinsky, Lovro Bilinić, Stjepan Hribar, Marijan Haberle i Albert Albini;

umjetnici — kipar prof. Ivo Kerdić, akademik prof. Ljubo Babić, kipar Robert Frangeš-Mihanović, kipar Vojta Braniš, slikar Mirko Rački, slikar Ernest Tomašević, kipar Ivan Jäger i dr.;

književnici i drugi kulturni radnici — dr Velimir Deželić st, dr Izidor Kršnjavi, dr Dragutin Kniewald, dr Ferdo Rožić, dr Artur Šnajder, dr Milutin Cihlar-Nehajev, prof. Vinko Zlamalik i dr.

Prema koncepciji arhitekta Kovačića[4] trebao je i cijeli prostor oko crkve sv. Blaža sačuvati i dobiti odgovarajuće urbanističko i arhitektonsko rješenje, pa je bila opravdana i razumljiva njegova intervencija putem novina, kod vlade i samog bana, da se spriječi izvedba fasade i zabata na trokatnici vis-a-vis crkve sv. Blaža, projektirano od Loschitza i Deutscha, — u čemu je konačno i uspio. Fasada je konačno tako izvedena, da ne umanjuje dojam sv. Blaža i ako Kovačić nije uspio ostvariti osnovu, da kuća — motivirana nizom pilastra u svome licu s istim motivima na kući, koja se trebala izgraditi s druge strane Prilaza — dočarava dojam perspektivnih dveri (ulaznih vrati) u grad, — onima koji dolaze u Zagreb s južnog kolodvora.

Uz crkvu sv. Blaža izgrađen je župni dvor projektiran od arh. Kovačića, a 1943. Katolički dom i kino »Prosvjeta«, prema nacrtu ing. Marjana Haberle-a[5], pa tako čitav taj prostor čini jednu arhitektonsko-urbanističku cjelinu.

[3] Enciklopedija likovnih umjetnosti, svezak 3, str. 234 (M. Ve), izdanje Jugoslavenskog leksikografskog zavoda, Zagreb, MCMLXIV.
[4] Liber memorabilium sv. Blaža, str. 18.
[5] L. M., str. 90.

Djelo arh. Kovačića osvijetlili su mnogi naši pisci označujući crkvu sv. Blaža njegovim najuspjelijim građevnim objektom, pa možemo biti zahvalni kanoniku dr Feliksu Suku[6] i drugim njegovim suradnicima, da je na natječaju 1908. prihvaćen projekt »Deo«, rad značajnog hrvatskog arhitekta Viktora Kovačića. Evo što o njemu piše prof. Ljubo Babić[7], »... Odvaja se (Kovačić) od svojih vršnjaka osobitim profinjenim ukusom, koji mu diktira izbor vrijednih uzora. Svojom povodljivom prirodom i rođenom umjetničkom intuicijom znači V. Kovačić kopču za buduće generacije, a podjednako je i on predstavnik prelazne faze u novi vijek.«

I Slavko Batušić o njemu piše[8]: »Novo razdoblje u hrvatskom graditeljstvu započinje se pojavom i ličnošću Viktora Kovačića«, a među najuspjelijim njegovim radovima navodi crkvu sv. Blaža.

Fasada crkve sv. Blaža objavljena je u edicijama Pola vijeka Hrvatske umjetnosti MDCCCLXXXVIII — MCMXXXVIII, str. 141 i u »Kultura Hrvata kroz 1000 godina« od Josipa Horvata, Zagreb 1939 sl. 354, a ciborij nad svetohraništem u Hrvatskoj enciklopediji, svez. 3, izdanje HIBZ, Zagreb, 1942. str. 744.

GRAĐEVNI ODBOR[9] — Za vođenje gradnje u odbor su imenovani od Konzistorija: preč. dr Feliks Suk, Antun Starec i Hugo Matković; od Grada: Janko Holjac i Hajdinjak; zatim dr Izidor Kršnjavi kao kritik, Martin Pilar i Vjekoslav Heinzel kao stručnjaci arhitekti; nadalje nadsavjetnici Milan Lenuci i Stanisavljević kao građevni eksperti. Proračune za crkvu i župni dvor izradio je arhitekt Rudolf Lubinsky. Predsjednik odbora kanonik dr Feliks Suk vodio je poslove oko izgradnje crkve sv. Blaža velikom inteligencijom i vrlo razvijenim umjetničko-estetskim osjećajem. Njegova je neumrla zasluga da je usvojen projekt arhitekta Kovačića i da je prokrčio put za nova shvaćanja pri izgradnji Božjih hramova, i njihova unutarnjeg uređenja, kako kod Duhovnog stola tako i u našoj javnosti. Uočljiv je bio njegov praktični smisao za život i puno razumijevanje za novo duhovno gibanje i novi pokret u crkvenoj umjetnosti.

Gradnjom je započeto 1912. Križ na toranj postavljen je u veljači 1913, a crkva je dogotovljena 1914. Kako je u to vrijeme započeo Prvi svjetski rat, gotovo se i zaboravilo na otvorenje župe, to tim više što osim golih zidova nije bilo ništa uređeno, a za namještaj crkve niti se moglo dobiti materijal, niti je bilo radnika. Postojala je opasnost da se tek sagrađeni župni dvor rekvirira za bolnicu časnicima, što je osujećeno zauzimanjem tadanjeg zagrebačkog nadbiskupa — koadjutora dr Ante Bauera.

[6] L. M., str. 14.
[7] Ljubo Babić: »Pregled hrvatske umjetnosti« — objavljeno u Obzorovoj spomen-knjizi 1860—1935. str. 149.
[8] Slavko Batušić: »Umjetnost u slici«, izdanje Matice Hrvatske, Zagreb, 1957. str. 573.
[9] L. M., str. 11.

Na 10. travnja 1915, nakon završetka gradnje crkve sv. Blaža i župnog dvora sazvao je zagrebački nadbiskup dr Ante Bauer sjednicu na kojoj su učestvovali članovi građevnog i crkvenog odbora, zatim arhitekti Kovačić i Lubinsky. Nadbiskup je tom zgodom zahvalio svima na uloženom trudu oko izgradnje crkve i preporučio novom crkvenom odboru da s puno mara i oduševljenja preuzme tešku zadaću uređenja interieura crkve.

Superkolaudacija crkve i Župnog dvora[10] obavljena je 13. ožujka 1916. Sjednici građevnog odbora prisustvovali su biskup Premuš, Kršnjavi, Heinzel, Pilar, Kovačić, Lenuci, zatim kanonici Matković, Starec i Kornfeind, župnik Rittig, graditelj Dubsky, poslovođa zidarske zadruge, stolar Fabris i zastupnik za limarske radove. Tada je izvoditeljima radova stavljeno u zadatak da urede dvorište, hodnike, krov, ventilaciju, prozore i vrata.

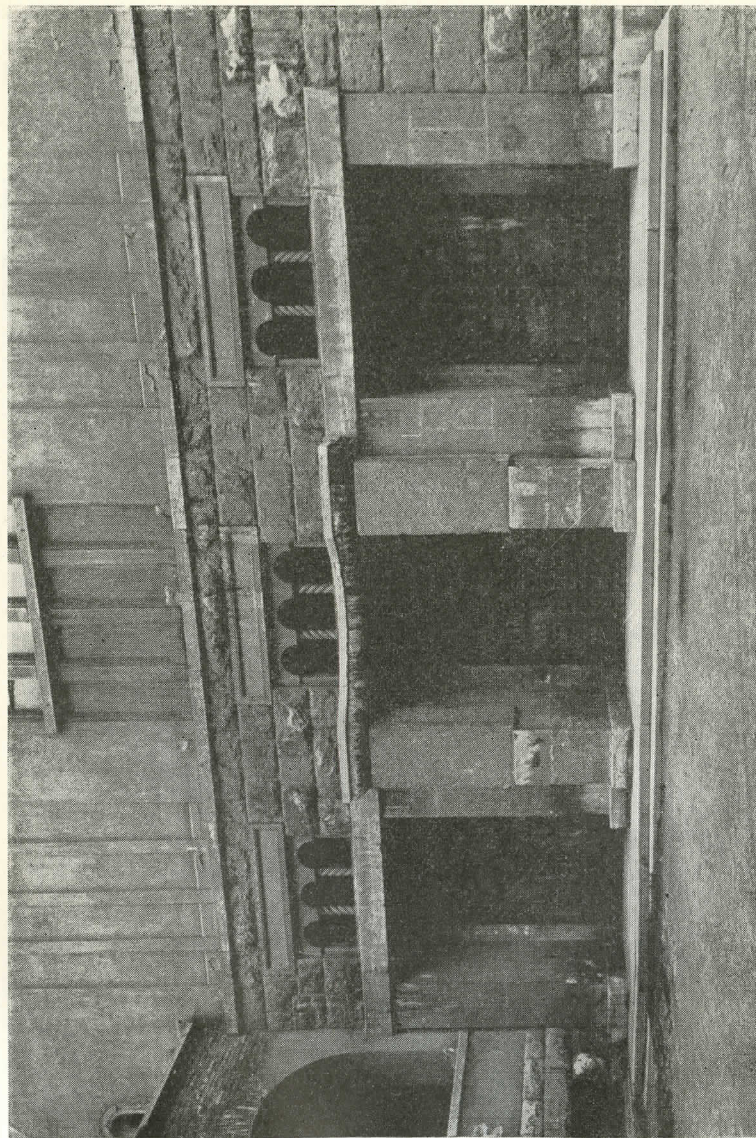
Blagoslov crkve obavio je na Cvjetnu nedjelju 28. ožujka 1915.[11] generalni vikar i pomoćni biskup zagrebački dr Dominik Premuš, uz asistenciju Mons. Barlèa, Čebušnika, Kornfeinda i Jušića. Na koru je pjevao zbor Prvostolne crkve pod ravnanjem regensa Hajdukovića, a na harmoniju je pratio prof. F. Dugan. Prigodnu propovijed održao je biskup dr Dominik Premuš.

UNUTARNJE UREĐENJE CRKVE[12] — Iz bilježaka u »Liber memorabilium« jasno se uočavaju nastojanja arhitekta Kovačića, prvog župnika dr S. Rittiga i njihovih suradnika, da crkva dobije adekvatnu dekoraciju, oltare, Jaslice, Božji grob, ispovjedaonice, klupe, zvona, crkveno ruho i dr.

U srpnju 1912. borave u Beču arh. Kovačić i tadanji tajnik zagrebačkog nadbiskupa dr S. Rittig, gdje su posjetili i pregledali sve tamošnje župne i druge crkve, no teška ratna i poratna vremena nisu dozvolila da se odmah nastavi unutarnjim uređenjem crkve, pa je tek 11. lipnja 1923. izabran prvi **Građanski odbor za unutarnji uređaj crkve sv. Blaža.**[13] Prvi predsjednik tog odbora bio je hrvatski književnik dr Velimir Deželić st.; podpredsjednik Petar Križanić, trgovac i posjednik; tajnik Dragutin Fanjak, gradski potrošarinski kontrolor i blagajnik Vladimir Kerdić, župnik. Tako izabrano predsjedništvo odmah je pristupilo radu. Pokrenuta je izrada glavnog žrtvenika, nabava crkvenih zvona, izrada klupa i ispovjedaonica. Od arh. Kovačića traženo je da predloži osnovne nacrte za unutarnje uređenje crkve, na temelju kojih će se izraditi program rada. Dobivena je dozvola za sabiranje milodara, predana je molba Gradskom poglavarstvu za pripomoć i osiguranje većeg iznosa u proračunu Grada Zagreba, nabavljena je drvena građa u Lekeniku, dobivene su ponude za lijevanje zvona od Ljubljanske ljevaonice za izradu crkvenih zvona i Zagrebačke ljevaonice zvonova A. Blazina; ugovoreno je i dovršeno pokrivanje crkve bakrenim limom (1925).

10 L. M., str. 47.
11 L. M., str. 8.
12 L. M., str. 65.
13 L. M., str. 69.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Ulazna vrata

Iste godine u mjesecu lipnju osnovano je i **Gospojinsko društvo za unutarnji uređaj crkve svetog Blaža**[14] sa zadaćom da prikuplja prinose, kako bi se crkva što dostojnije i ljepše uredila. Prva predsejdnica je Antonija Deželić rođ. Kontak, podpredsjednica Julija Gaj, tajnica Matilda Vujnović, a blagajnica Gabrijela Bahovec. Pravila Društva potvrdio je Nadbiskupski duhovni stol.

I jedno i drugo društvo razvilo je intenzivan rad i time su mnogo pridonijeli unutarnjem uređenju crkve. U roku od 10 godina samo Gospojinsko društvo skupilo je više od jednog milijuna za crkvu.

Nakon smrti arhitekta Kovačića, 21. listopada 1924, koji je upravo genijalno zasnovao crkvu sv. Blaža i bio najpozvaniji da načini sve nacrte za njeno unutarnje uređenje, kratko vrijeme je radove oko uređenja crkve vodio arhitekt Albert Albini, a konačno su ti radovi povjereni arhitektu Stjepanu Hribaru. Sreća je bila da je za unutarnje uređenje crkve arh. Kovačić dao temeljne ideje i planove, pa je time bio olakšan rad njegovim nasljednicima.

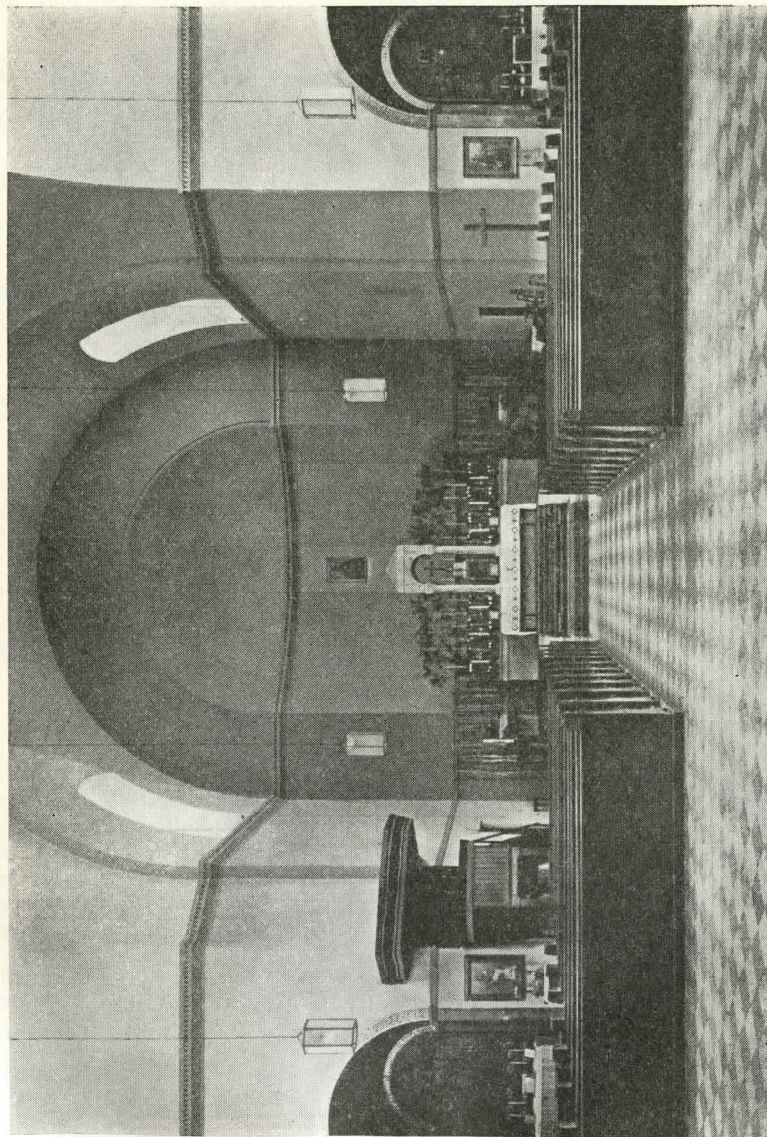
Nastojanjem župnika Vladimira Kerdića i dr Mije Selca, a uz obilatu suradnju oba odbora postepeno je uređivana crkva sv. Blaža, pa ćemo u zahvalnom sjećanju na sve dobre i požrtvovne suradnike i vjernike to u ovoj skromnoj jubilejskoj monografiji i osvježiti.

Glavni oltar[15] — Za Božić, 1932. god. postavljen je najljepši ukras u crkvi — **umjetnički mramorni oltar** — »kakvog nema ni jedna crkva u Zagrebu«. Prema intenciji arhitekta Kovačića, nacrt je za ovaj oltar izradio arhitekt Stjepan Hribar, klesarske radove obavio je Vatroslav Brezak, a ornamentiku i figuralni ukras čitavog žrtvenika naš domaći umjetnik, kipar prof. Ivo Kerdić. Poput onih u crkvi sv. Marije u Bijaćima iz IX stoljeća, te u katedralama u Poreču, Rabu, Zadru, Trogiru, Splitu, Korčuli, Kotoru i Zagrebu i naš baldahin stoji na glavnom oltaru nad tabernakulom usred apside, postavljen na četiri stupa sa kapitelima, koji su ukrašeni sa 16 raznih simbola religioznog karaktera, a završava nadgradnjom — piramidom. Na tom ciboriju (baldahinu) ispod vijenca sa pleternom ornamentikom, uklesani su likovi svetaca koji se spominju u hrvatskoj crkvenoj povijesti. Na lukovima je uklesan tekst iz svetog Pisma od proroka Malahije (1,11) — koji teče desnom stranom prema začelju i lijevoj strani, a završava na pročelju. U unutrašnjosti baldahina načinjen je zlatni mozaik sa simbolom Duha Svetoga po nacrtu akademskog slikara Ernesta Tomaševića.

Vrata i nutrina tabernakula kao i križ i kanonske ploče od pozlaćene su bronce. Nad tabernakulom je Kristova figura na križu od slonovače, a na podnožju Križa su četiri brončana reljefa iz života Kristova. Glavni žrtvenik je od mramora, a za stupove i tabernakul upotrebljen je oniks, dok je pozadina oltara opločena zelenim mramorom (cippolinom).

[14] L. M., str. 71.
[15] L. M., str. 72.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Interieur (apsida)

Baldahin[16]

1. **Desna strana**

Sct Hieronimus — Sct Blasius

— AB ORTU SOLIS USQUE AD OCCASUM

(Od istoka sunca do zapada njegova)

2. **Zadnja strana**

Sct Gaudentius — B. Augustinus Kažotić

— MAGNUM EST NOMEN MEUM IN GENTIBUS

(veliko će biti ime moje među narodima)

3. **Lijeva strana**

Sct Quirinus — B. Marcus Crisinus

— ET IN OMNI LOCO SACRIFICATUR ET

(i posvuda će se žrtvovati i)

4. **Prednja strana**

Sct Cyrilus — Sct Methodius

— OFERTUR NOMINI MEO OBLATIO MUNDA.

(prinositi čisti prinos imenu mojemu)

Kasnije su oltaru dodani metalni svijećnjaci i metalni stalci za vječno svjetlo s desne i lijeve strane oltara, tako da to s konstrukcijom glavnog žrtvenika i baldahinom čini skladnu cjelinu u apsidi crkve. Svijećnjake i stalke za vječno svjetlo sa simbolima izradio je prof. Ivo Kerdić.

Pokrajnji oltari[17] — Prema zamisli arh. Kovačića, sav unutarnji uređaj crkve mora potpuno odgovarati stilu crkve (oltari, ispovjedaonice, klupe i dr.). Tog principa su se pridržavali i članovi posebnog **Umjetničkog odbora:** kipar prof. Ivo Kerdić, akademik prof. Ljubo Babić, sveučilišni prof. dr Dragutin Kniewald i arh. Stjepan Hribar. Taj odbor je 1938. god. pokrenuo akciju za izradu oltara **Majke Božje** i oltara **Presv. Srca Isusova** i pristupio izradi nacrta za daljnje uređenje crkve. Nacrte za mensu jednog i drugog oltara izradio je arhitekt Stjepan Hribar, a nacrte za mozaik prof. Ljubo Babić. Oploćenje je izveo arh. Lovro Bilinić, a mozaik je postavio Ivo Marinković. Najveća umjetnička vrijednost na oba oltara su bakreni reljefi Imakulate i Presvetog Srca Isusova, svaki sa sedam malih reljefa s motivima iz života Bl. Dj. Marije i Kristova života. Te reljefe izradio je kucanim postupkom u posrebrenoj bronzi prof. Ivo Kerdić uz suradnju kipara Jägera. Oba oltara čine skladnu simetriju i harmonično se uklapaju s glavnim žrtvenikom.

Oltar Bl. Dj. Marije dovršen je 1942. g. a konsekrirao ga je hrvatski metropolita i zagrebački nadbiskup dr Alojzije Stepinac, kasnije i kardinal SRC. Godinu dana kasnije dovršen je oltar Presv. Srca Isusova. Konsekracija tog oltara do danas nije obavljena.

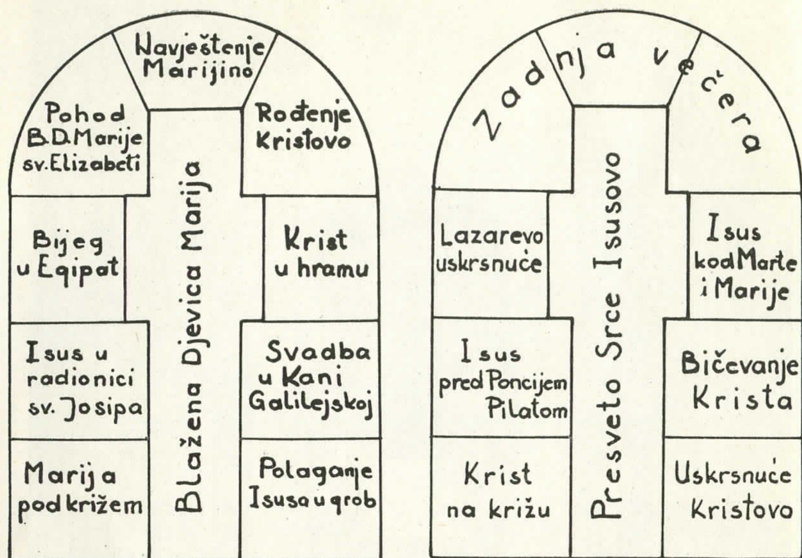
[16] Prorok Malahija 1, 11 — Sv. Pismo, II svezak, str. 725, Sarajevo 1942 — prijevod dr Ivana Šarića.

[17] L. M., str. 85.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Baldahin na glavnom žrtveniku

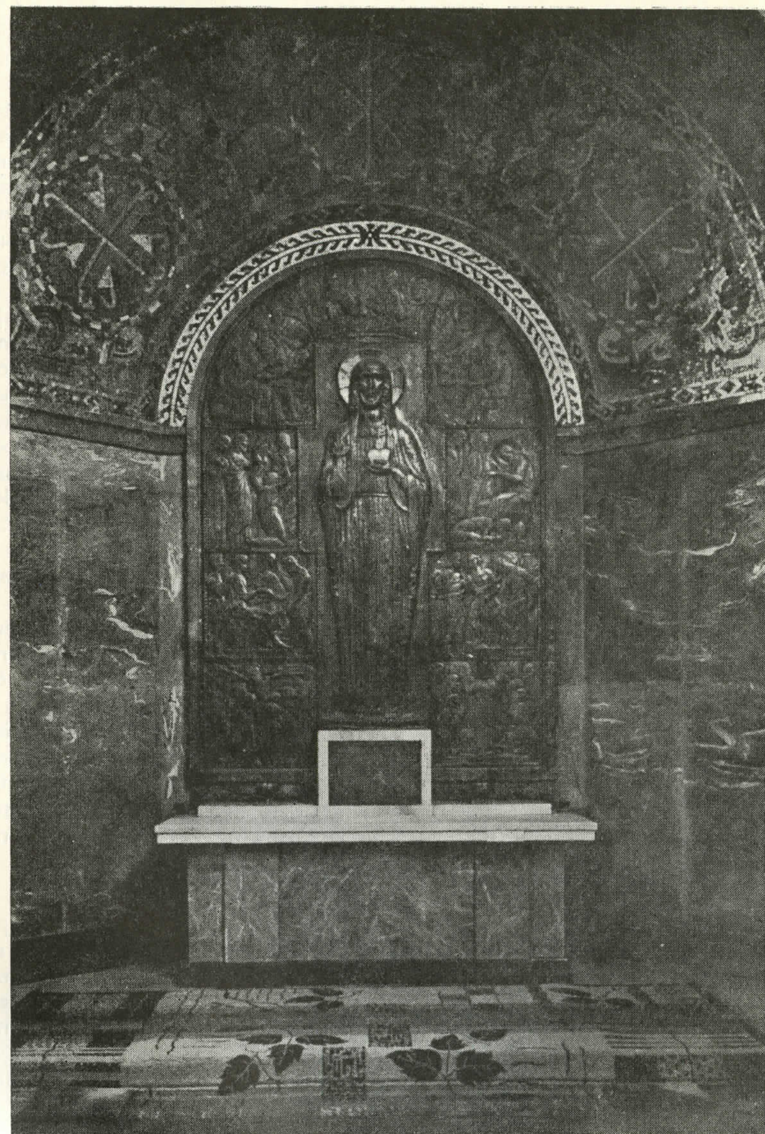

U monografiji o Ivi Kerdiću osvrće se Miroslav Montani na ova dva oltara i među ostalim kaže: »Od većih radova u metalu bila mu je 1940. g. povjerena i izrada dviju oltarnih pala u crkvi sv. Blaža u Zagrebu. Za njih s pravom Kerdić kaže: . . . ta dva oltara djelo su majstorske vještine u izbijanju i držim da su i najbolja te vrsti. Dalje Montani veli: »Te su pale izrađene uz suradnju kipara Jägera i Jurića. To je ujedno bio i njegov posljednji rad te vrste«.[18]

Reljef sv. Antuna[19] — Postavljen je u predvorju crkve 1942. godine. Klesao ga je u bijelom kararskom mramoru prof. Ivo Kerdić. I ta je umjetnina izvanredno uspjela.

Kapelica sv. Terezije od Malog Isusa[20] — Uređena je 1933. godine. Oltarnu sliku izradio je hrvatski umjetnik Mirko Rački, a darovala je obitelj dra Izidora Kršnjavi-a. Obnovom crkvene lađe 1965. oličena je i ova kapelica, čime je i oltarna slika dobila na svom izražaju.

[18] Miroslav Montani: »Ivo Kerdić«, izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti str. 13.
[19] L. M., str. 84.
[20] L. M., str. 73.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Oltar Presvetog Srca Isusova

J a s l i c e[21] — Prigodom boravka u Beču u srpnju 1912. god. posjetili su tadanji tajnik zagrebačkog nadbiskupa dr S. Rittig i arh. Kovačić Nothkirche u Schmelzu, u kojoj su izrađene izvanredno dojmljive Jaslice i Božji grob, — i prema njihovoj ocjeni bi potpuno odgovarale za crkvu sv. Blaža. O Božiću 1915. konzultiran je kipar Robert Frangeš-Mihanović i zamoljen da preporuči kipara za izradu Jaslica. Preporučio je svog učenika kipara Vojtu Braniša, kome je povjerena izrada tih Jaslica. Prema njegovom nacrtu Jaslice su izrađene u Umjetničkoj školi u Zagrebu. Kolaudacija je obavljena 14. prosinca 1916, a prisustvovali su: prof. Ferdo Rožić, kipar Robert Frangeš-Mihanović, kipar Vojta Braniš, dr Arthur Schneider, arhitekt Viktor Kovačić i župnik dr Svetozar Rittig. Evo što o tom piše dr S. Rittig u Diariju župe sv. Blaža u prosincu 1916. na strani 62: »Općenito se priznaje da je djelo uspjelo. Za mladoga umjetnika, kako je Braniš, stvar je odlična i posve pravo da mu je na osnovu toga rada zajamčen stipendij pokojnog nadbiskupa Posilovića za crkvenu umjetnost. Kompozicija Jaslica je jednostavna, ali vrlo slikovita. Jaslice u kolibici na istaknutom su mjestu i ako nisu u sredini, središte su cijele legende. Rasporedba mnoštva, što na poklon prilazi, izvrsno je provedena. Najbliži su jaslicama pastiri s darovima; iz daljine dolaze tri kralja na devama i slonovima . . . historija i biblijska suština, objektivna istina, religija. Po uzoru Jaslica iz XVII i XVIII stoljeća, onih staronjemačke škole i talijanske, i naš kipar je primiješao religiji — suvremeni i narodni naš religiozitet, primiješao subjektivni svoj osjećaj, subjektivnu istinu, i tako zaveo anahronizme, ali tim stvorio prvi tip — h r v a t s k i h b o ž i ć n i h j a s l i c a. Artistički je savršeno riješen problem unutarnje veze među Božićem i cijelom onom gomilom ljudi, jer i pojedine grupe i pojedini likovi žure i teže malom Spasitelju; radnja, izražaj, pače i pojedine geste svih odnose se na glavnu temu u Jaslicama. Dirljivo je i milo, kako je Braniš unio u Jaslice i onu posebnu koncepciju »proštenja«. Vjerni puk hodočasti malom Spasitelju na proštenje u Betlehem. Otuda one procesije sa svećenikom, otuda zavjet mnogih nevoljnika, koji tamo grnu: pa i bogalja. No narodno naše proštenje ne da se ni zamisliti bez karakterističnog elementa crkvenih godova: slijepaca, tambura i kola. I to je na Jaslicama, ali posve diskretno stavljeno po strani.«

Kovačić primjećuje da je sve trebalo izraditi u bojadisanom vosku, a ne naknadno vosak bojadisati. Prigovorio je i pojedinim detaljima: grupe treba življe obojadisati da bi vladala veća šara i igra boja. Schneider se pridružio tim primjedbama, no boji se da li će rasvjetom u crkvi dovoljno doći do izražaja cijele Jaslice, a župnik dr Rittig prigovara grupi anđela nad kolibicom. Vremenom je tih boja nestalo i patinom je sve prevučeno, no time Jaslice nisu izgubile na ljepoti. Smještene su na lijevo od ulaza u crkvi gdje i danas stoje, da nas svakog Božića osvježe svojim osebujnim narodnim izražajem.

[21] L. M., str. 62.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Oltar Bl. Dj. Marije

Božji grob[22] — Još uvijek čeka konačno rješenje. Provizorno je uređen po Kovačiću. U ožujku 1916. naručena je slika »Isus u grobu« od prof. Ljube Babića. U prvo vrijeme grob je bio uređen u niši na lijevoj strani crkve, gdje je sada oltar Imakulate. Od vrha niše visile su draperije, a u nutrini više na oltaru blistala se lijepa monstranca; dolje je sjaj uljanica bacao živi refleks na mrtvo tijelo Kristovo, koje je djelovalo gotovo plastično iz tamnog plavila pozadine. Babićev lik Krista ocijenili su Kovačić, Kerdić, Cihlar-Nehajev i Schneider kao vrlo uspio, i o tome je Cihlar pisao u Agramerblattu, no svećenicima naturalizirani lik Krista nije bio po ćudi. Danas se Božji grob postavlja ispred Jaslica na lijevoj strani ulaza u crkvu, u velikom tjednu, ukrašava cvijećem, zavjesama i rasvjetom, dozivajući nam bol i tugu *Križa*, cijenu našeg otkupljenja.

Križni put — Postavljen je 1934. provizorno. Sadanji župnik svetog Blaža namjerava nabaviti novi križni put koji bi trebao skladno djelovati u netom obnovljenoj crkvenoj lađi. Namisao mu je reljefi na jeruzalemskom križu.

Crkvene klupe[23] — Izrađene su od hrastovine 1925. g. u Stolariji Viktora Mladića iz Zagreba, prema nacrtima arh. Kovačića.

Ispovjedaonice[24] — Četiri ispovjedaonice izrađene su 1932. g. od hrastovine u istoj stolarskoj radionici prema nacrtu arhitekta Stjepana Hribara.

Orgulje[25] — Izradila je naša poznata tvrtka Heferer u Zagrebu 1911. godine, opus 196, a postavljene su u crkvu sv. Blaža 17. kolovoza 1915, kada su donesene iz Obrtnog muzeja. Po tome se vidi da orgulje nisu građene za ovu crkvu. Inače je tvrtka Heferer vrlo solidno izradila ovaj instrument.

Orgulje su smještene u sredinu velikog kora, fasada im je građena u stilu secesije, tj. slobodno stojećih svirala i gleda prema glavnom oltaru, a sviraonik je smješten u istom smjeru. Sistem je pneumatski, no uvijek se puni električnim pogonom koji je montiran prije deset godina. Dispozicija je koncipirana u stilu romaničkih orgulja onog vremena.

Vremenom bi crkva sv. Blaža trebala dobiti orgulje koje odgovaraju ovom veličanstvenom hramu i ta misao nije do danas napuštena. Velike orgulje sa barem 30 registara pridonijele bi uzveličivanju svete liturgije u ovom Božjem hramu i time koristile dušama da se lakše i bolje uzdignu Bogu.

Crkveno ruho[26] — Prvo misno ruho darovale su župa sv. Marka i župa sv. Marije. Prvi župnik Sv. Blaža dr S. Rittig zamislio je uvesti starokršćanski kroj crkvenih odijela, a prema nacrtima prof. Svobode i uzorcima koji su bili izloženi na posebnoj izložbi u Beču 1912. godine, prigodom

---

22 L. M., str. 50.
23 L. M., str. 72.
24 L. M., str. 73.
25 L. M., str. 26.
26 L. M., str. 24.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Oltarna slika sv. Terezije Malog Isusa

održavanja Euharistijskog kongresa. Tom zgodom župnik i arhitekt Kovačić izabrali su kod tvrtke Flemmisch sukno i svilu. Razvila se živa akcija za izradbu crkvenog ruha u koju je svrhu bio osnovan poseban odbor gospođa na čelu sa Zlatom Kovačević. Tri oltarnika izvezle su gospođa Sertić, njena nećakinja Franjka Sertić i Wölfl-ova. Teške ratne i poratne prilike zaustavile su tu plemenitu akciju.

Crkvena zvona[27] — Nabavu zvona zaključio je uži odbor (predsjedništvo) Građanskog odbora za unutarnji uređaj crkve svetog Blaža na svojoj sjednici od 24. veljače 1924. Nacrte za zvona, te slike, ukrase i natpise na zvonovima izradio je arhitekt Kovačić, a tekstove je sastavio hrvatski književnik dr Velimir Deželić st. Oblik zvona modelirao je u suradnji s arh. Kovačićem profesor Umjetničke akademije Ivo Kerdić. Izrada zvona povjerena je Zagrebačkoj ljevaonici zvonova Antun Blazina iz Zvonarničke ulice br. 3. Blazina se obvezao: da će sve radove izvesti po nacrtima i tehničkim uputama i nadzorom arh. Kovačića; da će zvona saliti od najbolje smjese (78% bakra i 22% engleskog banka kalaja) i da će zvuci zvona odgovarati određenoj dispoziciji, tj. imati će jasan, ugodan i dugotrajan zvuk. Zaključno pismo od 17. srpnja 1924. potpisali su u ime Građanskog odbora za unutarnji uređaj crkve sv. Blaža: predsjednik dr Velimir Deželić st., potpredsjednik Petar Križanić, tajnik Dragutin Fanjak, zatim Vjekoslav Supan, Viktor Ferštek, Ivo Klemen, Vilibald Radnić, Franjo Bišćan, Ladislav Kahlina, Franjo Šantl, Đuro Andrašević, Vid Pavlić, Ivan Zatluka, Milan Burek, Ivan Gluše i župnik Vladimir Kerdić.

Dimenzije zvona su ove:

Zvono:	I	II	III	IV
— promjer m/m	1312	1040	875	780
— visina m/m	1310	1040	875	780
— debljina rebara gdje bat tuče m/m	93	75	63	56
— debljina rebara u sredini zvona m/m	36	27	24	21
— težina kg	1260	650	380	275
— glas	Es	G	B	C

Ostali podaci (posveta i tekstovi na zvonima):

I zvono: **Bl. Dj. Marije bez grijeha začete**
G. 1924. — za župnikovanja Vladimira Kerdića
»Blagoslov i mir od Boga nam ishodi
Iz tmina nas zemskih k svjetlom raju vodi«

II zvono: **Bl. Augustinu Kažotiću Zagrebačkom biskupu (od g. 1303—1322)**
G. 1924. — za župnikovanja Vladimira Kerdića
»Od groma brani, od vatre štiti.
Svoj Zagreb, daj mu vjek slavan biti«

[27] L. M., str. 67.
dr Kamilo Dočkal: »Naša zvona i njihovi ljevaoci«, izdanje Diecezanskog muzeja nadbiskupije Zagrebačke, Zagreb, 1942, str. 61.

III zvono: **Hrvatskoga roda sinu bl. Marku Krizinu** (Križevčaninu)
G. 1924. — za župnikovanja Vladimira Kerdića
O tisućgodišnjici Hrvatskoga kraljevstva
»Bl. Marko Krizine moli Boga za Hrvate!«

IV zvono: **Sv. Jurja**
G. 1924. — za župnikovanja Vladimira Kerdića
»Neka se zvonci zvonca tvog glase
Bog da se slavi, vjernici spase«

Zvona su bila dogotovljena u prosincu 1924. g, a 14. XII 1924. bila su svečano dopraćena u povorci pred crkvu sv. Blaža. Blagoslov zvona obavio je hrvatski metropolita i nadbiskup zagrebački dr Antun Bauer. Kumovale su Berta Heinzel, supruga gradskog načelnika, zatim Ruža Andrašević, Franciska Bišćan i Marija Valenčić. Prigodnu propovijed održao je sveučilišni profesor dr Fran Barac.

Od tada ta zvona svojim zvucima prate život župljana sv. Blaža od kolijevke do groba, naviještaju im radost i tugu i pozivaju ih na molitve i službu Božju.

Obnova crkvene lađe — Prvi put je crkva oličena 1932. — jednostavno, u nekoliko tonova, no vremenom je to pod utjecajem vlage i isparavanja iščezlo; ni sama kvaliteta boja nije mogla to izdržati.

Povodom proslave pedeset godišnjice župe, sadanji župnik prečasni Josip Crnković, odlučuje se na ponovno oličenje crkve, pri čemu ne napušta osnovnu misao projektanta Kovačića i slikara prof. Ljube Babića, da se Crkva vremenom ukrasi mozaicima ili fresco slikama. Konzultira akademika prof. Ljubu Babića, zatim ravnatelja Strossmayerove galerije starih majstora Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti prof. Vinka Zlamalika, prebendara i prof. Bogoslovskog fakulteta dr Antuna Ivandiju i stručnjake Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Zagreba. Obraća se župljanima da ga u tom nastojanju pomognu. Ozbiljna je to i teška zadaća. Paralelno s prikupljanjem sredstava obraća se Zavodu za zaštitu spomenika grada Zagreba, koji svojim dopisom broj 02-544/1 od 8. kolovoza 1965. odobrava u stručnom pogledu tu obnovu i zahtijeva da bojadisanje interieura crkve sv. Blaža treba izvesti u istoj tehnici, tj. glatkoj žbuki kakva je i postojeća i u jednoj boji. Boju u pet blagih tonova s postepenim prelazima odredili su u samoj crkvi stručnjaci rečenog Zavoda.

Kada je sve to bilo uređeno u rujnu 1965. postavljaju se impozantne skele sve do kupole. U tome ga pomažu vrijedni župljani, a najviše Martin Novak. Radove izvodi vrlo stručno u disperolu »Perunika«, soboslikarsko-ličilačko zanatsko poduzeće iz Zagreba. Do kraja studenog oličena je lađa, kupola dobiva indirektnu rasvjetu s još uvijek provizornih lustera, koji su

također obnovljeni. Sve umjetnine: oltari, ispovjedaonice i klupe dođoše do punog izražaja. I ako su prozori i lusteri još uvijek u provizornom rješenju, ipak crkva svetog Blaža može dostojno proslaviti zlatni jubilej svog plodonosnog djelovanja na vjerskom i karitativnom području.

Uz ovu obnovu definitivno je montiran i razglasni uređaj koji je nabavljen o Božiću 1958.

ŽUPA SVETOG BLAŽA

KRATKI HISTORIJAT ŽUPE

Već u godini 1889. odlučio je Nadbiskupski duhovni stol u sporazumu s tadanjim Poglavarstvom grada Zagreba, da se za zapadni dio grada osnuje nova župa sv. Blaža, a za jugoistočni dio župa sv. Križa, koji je zaključak odobrila Kr. hrv. slav. dalm. zemaljska vlada, Odjel za bogoslovlje i nastavu, svojim rješenjem broj 1815. od 5. travnja 1889. god. Nakon izgradnje crkve i župnog dvora određuje Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, da se sa danom 1. travnja 1915. otvori nova župa sv. Blaža u ovim granicama[28]: sa zapada graničiti će sa župom Vrapče, sa sjevera sa župom Šestine do jarka između Pantovčaka i Zelenbrijega, sa istoka a donekle i sa sjevera dijeliti će župu sv. Blaža od župe sv. Marka spomenuti jarak između Pantovčaka i Zelenbrijega, zatim potok Kraljevac do puta što vodi na Goljak. Od ove tačke granica teče južnom odnosno jugozapadnom međom Josipovca do Streljane, koja ostaje u župi sv. Marka; zatim do Ilice u Frankopansku ulicu i Savsku cestu, tako da zapadni dio ovih spada župi sv. Blaža. Na jugu je granica rijeka Sava. Tada je na području novootvorene župe bilo 29.893 duša, a od tih katolika 27.204.

Vremenom se povećavao broj vjernika i popeo se na 61.000.— Razumljivo da na tako velikoj župi ne mogu samo tri svećenika provoditi suvremenu gradsku pastorizaciju. Zbog toga se 1932. godine osniva i otvara nova župa sv. Antuna na Svetom Duhu, sa kojih 16.000 duša. Granice su utvrđene ovako[29]: sa sjeverozapadne strane ide granica Vrhovcem, tako da parni brojevi pripadaju župi sv. Blaža, a neparni Svetom Antunu; zatim Mandaličinom, Vodovodnom i Zagorskom ulicom, Selskom cestom, Vurovčicom, Ljubljanskim putom i potokom Črnomercem do Save. Time je župa sv. Blaža prilično odterećena no još uvijek svojim pastoralnim radom obuhvaća oko 45.000 duša.

1937. godine ostvaruje se akcija nadbiskupa-koadjutora dr Alojzija Stepinca za osnutak osam novih župa u gradu Zagrebu[30]. Tada se od župe sv. Blaža odcjepljuje čitavo područje južno od željezničke pruge do Save. Na

[28] L. M., str. 4.
[29] L. M., str. 77.
[30] L. M., str. 78.

tom odcijepljenom području nastaju tri nove župe: Sv. Josipa na Trešnjevki, Marije Pomoćnice na Knežiji i Bl. Marka Križevčanina na Selskoj cesti.

ŽUPNICI SVETOG BLAŽA

Prvim župnikom sv. Blaža imenovan je dotadanji tajnik zagrebačkog nadbiskupa dr Svetozar Rittig, 16. veljače 1915. g. Instalirao ga je svete uspomene biskup dr Lang 25. travnja 1915. Rođen je 6. IV 1873. u Slavonskom Brodu, gdje je rekao svoju Mladu Misu 29. VI 1895. Na 26. IX 1916. izabran je župnikom sv. Marka, a umro je 21. VII 1961. u Zagrebu, kao apostolski protonotar i opat sv. Helene od Podborja.

Na 20. studenog 1916. imenovan je novoizabrani župnik Vladimir Kerdić, do tada župnik u Slavonskom Davoru. Rođen je 5. srpnja 1876. u Davoru, kotar Nova Gradiška; Mladu Misu je rekao 27. prosinca 1898. g. Umro je u Zagrebu 28. prosinca 1940, no prestao je djelovati kao župnik sv. Blaža zbog bolesti još 1. rujna 1936, kada je nadbiskup-koadjutor dr Alojzije Stepinac imenovao dra Miju Selca upraviteljem župe sv. Blaža in spiritualibus, jer je zapravo već i upravljao i in temporalibus. Primopredaja je obavljena 15. prosinca 1939. g. Novi župnik dr Selec, rođen je 25. svibnja 1894. u Voloderu, kotar Kutina; Mladu Misu rekao je 30. lipnja 1918, a umro je 13. srpnja 1956. na povratku iz Selca kod Crikvenice, gdje je boravio na odmoru i liječenju.

Na Blaževo 1957, nastupio je dužnost župnika sv. Blaža Josip Crnković, dotadašnji župnik u Bjelovaru; rođen je 12. prosinca 1907. u Jukincu kod Gline, a Mladu Misu rekao je 29. lipnja 1930.

SUBSIDIJARI I KAPELANI

Od osnutka župe Sv. Blaža do ovih dana, djelovao je lijep broj subsidijara i kapelana, pa ćemo ih navesti abecednim redom:

O. Vjenceslav Ardas
dr Stjepan Bakšić
Tomislav Banko
Ivan Bogdan
O. Ivan Butorović
O. Anđelko Car
O. Gabrijel Cevc
Josip Ćrnković, mlađi
O. Dioniz Drnić
O. Fidelis Fajt
dr Aleksandar Gahs
Ljubomir Galetić
Ivan Gašpert
dr Antun Grščić
O. Serafin Gršković

O. Dominik Kamenski
Ante Klasić
dr Nikola Kolarek
Ferdo Krčmar
dr Josip Kribl
Franjo Ljubetić
Ivo Maračić
Dragutin Marjanović
don Ivo Matijaca
Vladimir Mikoč
prof. Pavao Mušak
Adam Novak
Stanko Rajter
Mihael Razum
Leopold Rusan
Pavao Srketić
Stjepan Stazić
Ivo Šalić
Matej Srša
Benedikt Schubert
Ignacije Valčićak
O. Ambroz Vlahov

Župnicima su, osim subsidijara i kapelana pomagali u pastoralnom radu mnogi svećenici i time davali i daju dragocjen doprinos u djelovanju župe sv. Blaža na vjerskom i karitativnom području.

ŽIVOT ŽUPE[31]

Blagoslov župne crkve, kako smo već spomenuli, obavljen je na Cvjetnu nedjelju 28. ožujka 1915, a župa je otvorena 1. travnja 1915. g. To otvorenje pozdravio je i dubrovački biskup dr Josip Marčelić koji u svom pozivu svećenstvu i puku Dubrovačke biskupije, među ostalim, piše: »Taj željno očekivani događaj nije čudo da je u Dubrovniku učinio najradosniji utisak, jer pobožnost i ljubav, koju nose Dubrovčani prema svetom Vlahu, svomu nebeskom Pokrovitelju, poznata je po svemu svijetu. Milo im je zato, da on časćen i proslavljen bude u glavnom gradu svega Hrvatskog naroda. Milo im je da je među Zagrebom i Dubrovnikom nastala nova veza vjere i kršćanske ljubavi pod okriljem nebeskog Pokrovitelja Sv. Vlaha.«

Nu da radost Dubrovčana poprimi i neki vanjski izraz i vječito obilježje, dubrovački biskup, dr Josip Marčelić, odlučio je uz pratnju nekih svećenika osobno prisustvovati svečanosti otvorenja i posvete crkve sv. Blaža, noseći joj na poklon česticu moći Sv. Vlaha u srebrenoj pokaznici, i to u ime svega svećenstva i puka svoje biskupije.

[31] L. M., str. 13.

Taj proglas potpisali su: Dn Mato kan. Pišta, prep.-gen. Vikar; Dn Antun kan. Maffioli, ravn. Sjemeništa i Dn Mato Vlahučić, upr. Zborne crkve sv. Vlaha.

Prva provizija: Marija Lambert u Magazinskoj ulici; obavio vlč. Leopold Rusan. Prvo krštenje: Gjuro Blaž Andrija Dragišić, dijete nekog ratnika na bojištu. Krstio je 1. travnja 1915. župnik dr Svetozar Rittig i darovao mu dukat. Istog dana sahranjena je na Mirogoju Terezija Parapatić, poštanska službenica.

Uz pastoralni rad u župnoj crkvi obavljane su pobožnosti: sv. Mise, zornice, proštenja u kapeli sv. Roka i kapeli sv. Duha. Obavlja se katehizacija u pučkim i srednjim školama i gimnazijama, održavaju se svibanjske i listopadske pobožnosti s prigodnim propovijedima. U lipnju 1915. prva

Tijelovska procesija kreće iz crkve sv. Blaža Prilazom kroz Medulićevu ulicu, zaokružuje Pejačevićev (sada Britanski) trg i Ilicom kroz Primorsku ulicu vraća se u crkvu. Sjenice su bile: Prilaz 23, Medulićeva 15 (ugao), Ilički trg (vrh) i Primorska 11. Tim istim putem kretale su se svake godine uskrsne i tijelovske procesije pokraj okićenih fasada stanova dobrih vjernika. Sada se te pobožnosti obavljaju u crkvenoj lađi.

Njegovana su i »Blažanska hodočašća« u Mariju Bistricu, gdje su nastupali pjevački zborovi župe sv. Blaža, pripremana su djeca za Prvu sv. Pričest i sv. Potvrdu, zatim pobožnost Presv. Srcu Isusovu na prvi petak, Križni put u korizmi. Devetnice u čast Imakulati, sv. Josipu, Presv. Srcu Isusovu, Duhu Svetomu, i trodnevnice sv. Blažu, a u zadnjih desetak godina i bl. Nikoli Taveliću obavljaju se svake godine.

U razdoblju od 1915. do 1934. pričestilo se 791.378 vjernika, a do naših dana preko dva milijuna vjernika.

Veliku pomoć pružali su župi Oci Konventualci, Oci Salezijanci i Oci Isusovci. Župnicima, subsidijarima i kapelanima pomažu mnogi naši vrijedni svećnici osobito u vrijeme korizme, predbožićno doba, u velikom tjednu i na prve petke.

Svete misije — Obavljane su: od 15—19. XII 1915. oo. Foretić i Beller; zatim u svibnju 1923; u korizmi 1934. oo Isusovci — Miroslav Vanino, Bruno Foretić i Ljudevit Dostal; u 1960. oo. Isusovci Petar Bulat, Ante Katalinić i Josip Njavro, a u ožujku 1966. vlč. gg. župnici Krešimir Ivšić i Ivan Horvat.

Pjevački zbor[32] — Kao i svim vjerskim akcijama u okviru djelovanja župe posvećena je puna pažnja i crkvenom pjevanju. Paralelno s osnutkom sekcije za crkveno pjevanje unutar Kongregacije radnica, angažiran je prvi organist prof. Anđel, tadanji kapelnik »Kola«. Najagilnije članice zbora bile su dvije sestre Bakmaševe, zatim Sidonija Jakšić, Antonija Peter-

32 L. M., str. 55.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Reljef sv. Antuna

gorč i Danica Rakoš. Zbor se postepeno razvijao i već je u kolovozu 1915. učestvovao na prvom »Blažanskom proštenju« u Mariji Bistrici. Vjernici su bili izvanredno zadovoljni s tim hodočašćem, što je bilo pozdravljeno i u tadanjim zagrebačkim novinama i časopisima.

Tečaj za korektno i praktično pjevanje vodila je Topolščakova, učiteljica pjevanja i glazbe. Za nekoliko mjeseci je zborno pjevanje u Sv. Blažu bilo iz temelja bolje i savršenije. Da bi se crkveno pjevanje još više unapridilo angažiran je za zborovođu nekadašnji bogoslov **Dragutin Ralašić,** koji je uvježbao nekoliko zborova i svojim vrsnim poznavanjem glazbene literature i cecilijanskih zborova blagotvorno je utjecao na organistu Anđela i zborovođu Topolšćakovu. Tako uvježbani zborovi izvodili su u crkvi sv. Blaža: Misu Anđela i Schubertovu, zatim Misu u G-duru od Brunera (lat.), Misu Cecilije od F. Dugana, od K. Kolba, koralnu latinsku misu VIII de Angelis, a za mise de Requiem pjesme iz Kantuala. Litanije su pjevane: od Anđela i Kolba; Srca Isusova od Taclika; sv. Josipa od Kolba; Tantumergo od Lučića. Iz male crkvene pjesmarice od Vilka Novaka naučile su pjevačice gotovo sve pjesme. Nadalje su uvježbavale i pjevale sve hrvatske korale »Ovdje je sada«, »Zdravo nado« i stroge cecilijanske skladbe.

Na 10. rujna 1916. izveo je pjevački zbor pod ravnanjem prof. Anđela Duganovu misu, prigodom hodočašća u Mariju Bistricu. Za vrijeme tadanjih svibanjskih pobožnosti pjevali su u crkvi sv. Blaža poznati zagrebački solisti: gđica Horvat, Popović, Topolščak, Trauttnerova, Pospišilova, Vasilescu i Jurić.

Nakon odlaska Topolščakove i Ralašića zborove je vodila vrlo savjesno i uspješno preko tri decenija **Irena Pajas.** Od 1942. do 1958. bila je orguljašica **č. s. M. Augusta Ivušić,** koja je vodila ženski pjevački zbor, a također, dječje zborove i pučko pjevanje. Od tada do danas zborove vodi **č. s. Aurora Ivušić,** uz Marka Cvitkovića, Lili Senčar i č. s. Mercedes Visković. Krajem 1965. mješovitim zborom ravna **č. s. prof. M. Immaculata Malinka,** koja je ponovno osnovala dječji zbor i vodi pučko pjevanje, uz redovito ravnanje mješovitim zborom, koji danas broji oko 50 članova od kojih su pretežna većina studenti. Taj mješoviti zbor nastupio je na velikom Koncilskom hodočašću 1. svibnja 1966. u Zagrebačkoj katedrali pod ravnanjem č. s. prof. M. Immaculate Malinka i tom zgodom je izveo vrlo uspješno: Jubilate Deo od Rudolfa Wagnera, Orantibus in loco isto — motet Ivana Lukačića i Alleluja Fridricha Händela iz oratorija »Messias«. Solo izvedbu na oboi izveo je jedan od redovitih pjevača, dva stavka iz Koncerta za obou i orgulje F-dur Arkanđela Corellia uz pratnju s. M. Immaculate na orguljama.

Vrijedno je također spomenuti i samostalni Koncert istog zbora 1962. g. u Zagrebačkoj katedrali prigodom redovitog tečaja sestara orguljašica iz cijele naše domovine. Tom zgodom je izvedena Rheinbergova misa u E-duru i njegova Salve Regina pod ravnanjem s. Mercedes Visković i uz pratnju č. s. Immaculate Malinka na orguljama.

P r o s l a v e B l a ž e v a — Svake godine na 3. veljače do naših dana održavaju se svečanosti sa uobičajenim trodnevnicama u čast sv. Blaža zaštitnika naše župe. Prvo Blaževo 3. veljače 1916. obavljeno je vrlo svečano. Prema programu proslave, na Svijećnicu u 6 sati navečer održao je propovijed s blagoslovom brodski kateheta **Dominko Šarčević,** naglasivši tu svetkovinu i narodnu slavu, jer je sv. Vlaho simbol narodne slobode i borbe Dubrovčana protiv Mletaka. Na sam dan sv. Blaža pontificirao je svete uspomene biskup dr Josip Lang, što je popraćeno lijepim osvrtom u dnevniku »Obzor« u članku »Narodna slava kod sv. Blaža« iz mjeseca veljače 1916. Na tu svečanu službu Božju došle su procesije od Svetoga Duha i iz župe Vrapče. Na koru je izveo »Missam in honorem s. Augustini« od C. F. Foscinia — »Vijenac«, pjevačko društvo zagrebačkih bogoslova uz pratnju vojne glazbe. Dirigirao je Dragutin Ralašić; na orguljama prof. Franjo Dugan. U 11 sati održana je svečana Misa za Dubrovčane, koju je služio vlč. g. **Špinčić,** a na koru je mješoviti zbor Hrvatskog glazbenog zavoda izveo Misu »Salve Regina« od I. C. E. Stehlea uz pratnju vojnog orkestra. Dirigirao je prof. Ć. M. Junek.

Na Blaževo 1944. pontificirao je zagrebački nadbiskup dr Alojzije Stepinac, kojom zgodom je blagoslovio novosagrađeni Katolički dom župe Sv. Blaža i kino »Prosvjeta«.

Od značajnijih Blaževa moramo navesti i ovogodišnju proslavu kada je pontifikalnu misu služio zagrebački nadbiskup — kardinal dr Franjo Šeper, a prigodnu propovijed je održao pomoćni biskup zagrebački Magr. Franjo Kuharić.

V j e r s k a d r u š t v a — U kolovozu 1915. osnovana je Kongregacija radnika sa sekcijama za crkveno pjevanje i župnu knjižnicu. Iste godine u listopadu osnovano je i Društvo sv. klanjanja. Na Alojzijevo 1916. osniva se Društvo malih podvornika. U toku rada župe djelovale su još 1937. god. organizacije Katoličke akcije: Katolički muževi, Katolička žena, Križari i Križarice.

Sva ta Društva pomagala su razvoju vjerskog života župe, zatim su učestvovala u unapređivanju crkvenog pjevanja, širenju katoličke štampe i vjerskom odgoju mladeži.

K a r i t a t i v n e a k c i j e — Od osnutka župe sv. Blaža, ta akcija traje u raznim oblicima uz stalnu suradnju vjernika, a najviše je dolazila do izražaja u oba rata i poratno doba kada su te potrebe bile jače. Na inicijativu zagrebačkog nadbiskupa dr Ante Bauera u listopadu 1915. pokrenuta je u župi svetog Blaža akcija za prikupljanje i davanje živežnih namirnica najpotrebnijim župljanima. Na 31. listopada 1915. konstituiran je ovaj odbor: predsjednik Prejac, tajnik Maruzzi, blagajnik Geber i odbornici: Bašić, Štampfl, Supan i Dutković, a Poglavarstvo grada Zagreba dodijelilo je društvu učitelja Kraškovića. Na 12. studenoga 1915. održana je u Nadbi-

skupskom dvoru velika **konferencija društava Sv. Vinka**, kojoj je predsjedavao zagrebački nadbiskup dr Ante Bauer. Tada je zacrtan rad tog društva i njegovih podružnica u svim župama grada Zagreba. Društvo je uz pomoć nadbiskupije osiguralo i pomoć Gospodarskog društva, Gradske aprovizacije, Društva »Prehrana«, Katoličke LIGE i župljana. Već od 23. do 26. studenog 1915. Društvo dobiva od Grada veće količine brašna, ogrjevnog drveta, vagon žita, vagon krumpira i 15 mtc »bažula« za podjelu siromašnima. Prva podjela obavljena je od 20. do 22. prosinca 1915, a u veljači 1916. nabavljen je i podijeljen još jedan vagon brašna.

Iste godine osnovano je društvo »Ratna pripomoć«, a vodile su ga Zlata Kovačić, Klotilda Cvetišić i Banjeglav.

Od svog osnutka do 1934. oba društva su razdijelila siromašnima u župi, uz živežne namirnice, još i 544.028 dinara u gotovom novcu.

Na 14. rujna 1916. blagoslovljen je i otvoren dom LIGE u čijem su internatu našli utočište djeca bez razlike vjere i narodnosti. Prva predsjednica bila je supruga gradskog načelnika Janka Holjca, a internat je vodila gđa Savić. Zemljište na kojem je izgrađen internat bilo je nekada Štiglićevo, koji je zadužbinom i zakladom ostavio Salvatorijancima, no kako se oni nisu mogli održati u Zagrebu, prodadoše ga Gradskom poglavarstvu, a ovo LIGI.

1919. godine osnovano je Muško karitativno društvo i Gospojinsko društvo sv. Vinka. Prva predsjednica bila je Franjica Tkalčić, a naslijedila je 1927. Nada Škreb; potpredsjednicom je izabrana Valerija Tomašković, tajnicom Ljudmila Fanjak, a blagajnicom Štefanija Dutković. To društvo je od svog osnutka do 1935. razdijelilo staricama i udovicama 327.294 dinara u gotovom novcu.

Pred Uskrs 1944. počeo je rad pučke kuhinje. Dnevno se prehranjivalo oko 150 siromaha, sve dobrovoljnim prilozima župljana.

Kroz »Kruh sv. Ante« i slične ustanove ta karitativna akcija župe sv. Blaža djeluje i danas da ublaži bijedu onima koje ta bijeda i danas okružuje.

Vjerska štampa — Od kolovoza 1915, kada je osnovana Sekcija za župnu knjižnicu do naših dana živo se radi na širenju vjerske štampe. Pojavom poslijeratnih vjerskih časopisa, vjernicima se redovito pružaju uz naše jedine vjerske novine »Glas koncila« još i Glasnik Srca Isusova i Marijina, Glasnik sv. Ante Padovanskog, Marija, Blagovijest, Glasnik bl. Nikole Tavelića, Vijesnik Đakovačke biskupije, Iz života i Služba Božja, čemu se vjernici dolično odazivaju. Uz to vjernici uzimaju životopise svetaca i druga izdanja s područja vjere i djelovanja Katoličke Crkve.

Koncilsko doba — Od prvog zasjedanja II Vatikanskog koncila u rujnu 1962. godine, pa sve do njegova završetka u prosincu 1965. vjernici su se živo zanimali za rad Koncila, pratili njegova zasjedanja i odluke. Svojim molitvama i drugim akcijama davali su svoj doprinos za uspješni rad

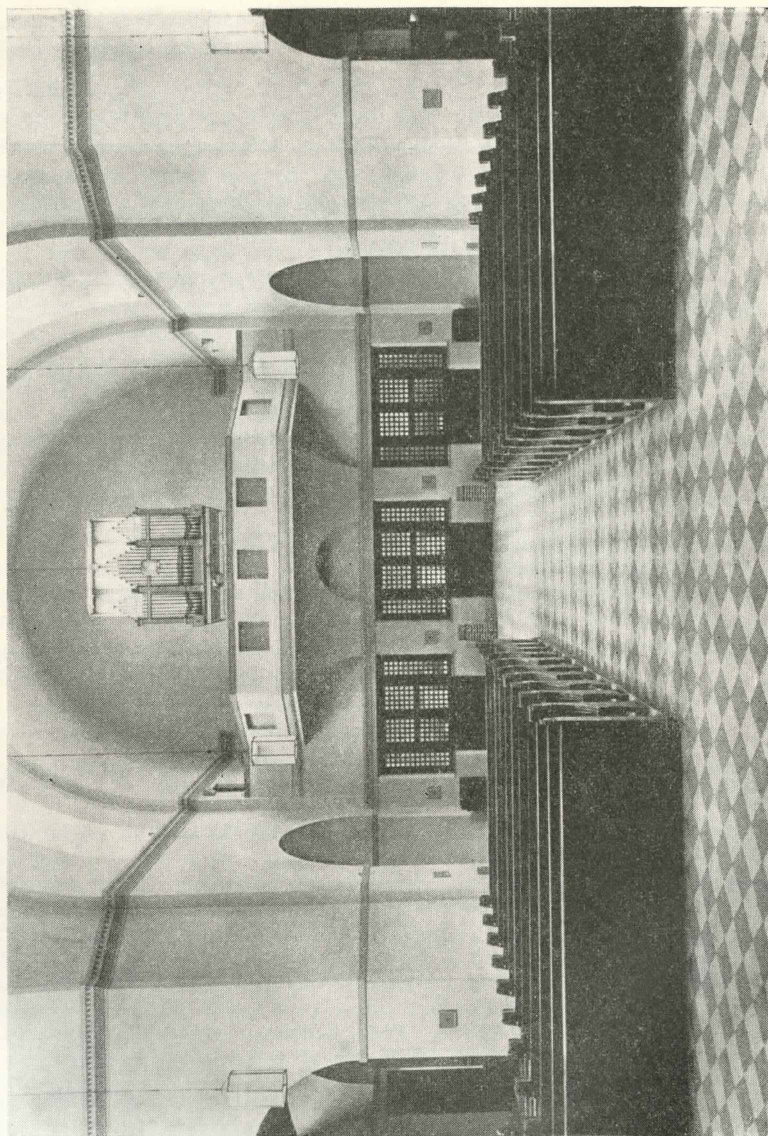
i završetak Koncila. S ponosom i oduševljenjem pratili su učestvovanje naših koncilskih Otaca, što je redovito, makar i u kratkim i sažetijim informacijama objavljivano u našim vjerskim novinama »Glas koncila«, a i u drugim našim vjerskim časopisima. Skoro svaka propovijed bila je protkana mislima na taj najznačajniji događaj XX-tog stoljeća u kojem je ostvaren pohod Pape Pavla VI u Svetu Zemlju, na Euharistijski kongres u Indiju i konačno na veliki put mira u Ujedinjene Narode. O tome su održane posebne propovijedi popraćene projekcijama na platnu.

Od 5. listopada 1965. do 5. travnja 1966. održana su u crkvi svetog Blaža predavanja »Koncilske tribine«, i to:

5. listopada	1965. —	dr Josip Ladika: »KONCIL — znak i zadaća našeg vremena«,
2. studenog	1965. —	dr Josip Turčinović: »Crkva u suvremenom svijetu« (uz 13. shemu II Vatikanskog koncila),
7. prosinca	1965. —	Diskusija na temu »Crkva u suvremenom svijetu« (u diskusiji se pokazalo da su zagrepčani vrlo zainteresirani),
4. siječnja	1966. —	dr Tomislav Šagi-Bunić: »Koncil za promociju čovjeka«,
1. veljače	1966. —	Dr Tomislav Šagi-Bunić: »Vjera u Krista kao princip suradnje u izgrađivanju svijeta« — Što katolici pridonose stvaranju humanijeg društva?
1. ožujka	1966. —	dr Vjekoslav Bajsić: »Poruka Koncila i kulturne vrijednote današnjice«,
5. travnja	1966. —	dr Bonaventura Duda OFM: »Biblija — knjiga Božjeg naroda«.

Povodom Koncilskog hodočašća u Zagrebačku katedralu održane su trodnevnice u crkvi sv. Blaža na 28, 29. i 30. travnja 1966. Prigodne propovijedi održao je August Korpar o postkoncilskom gibanju Božjeg naroda.

Kanonske vizitacije — Prvu kanonsku vizitaciju obavio je kanonik zagrebački dr Pavao Lončar 7. kolovoza 1944, drugu — kanonik i arhiđakon prof. dr Stjepan Bakšić 8. studenog 1951, a treću kanonik i proarhiđakon Nikola Borić 13. prosinca 1955.

Crkva sv. Blaža u Zagrebu — Interieur (kor s orguljama)

SPOMEN DANI:

U veljači	1913	blagoslov križa na tornju obavio zagrebački nadbiskup **dr Ante Bauer;**
28. ožujka	1915.	blagoslov novosagrađene crkve sv. Blaža obavio pomoćni zagrebački biskup **dr Dominik Premuš;**
2. travnja	1915.	posjetio župu zagrebački nadbiskup **dr Ante Bauer;**
25. travnja	1915.	instalaciju prvog župnika dr S. Rittiga obavio pomoćni biskup zagrebački **dr Josip Lang;**
29. kolovoza	1915.	vodio procesiju muževa iz crkve Srca Isusova u kapelicu na Svetom Duhu zagrebački pomoćni biskup **dr Josip Lang;**
Na Blaževo	1916.	Pontifikalnu Misu služio zagrebački pomoćni biskup **dr Josip Lang;**
21. lipnja	1916.	prisustvovao osnutku Društva malih podvornika zagrebački pomoćni biskup **dr Josip Lang;**
14. prosinca	1924.	blagoslov zvona obavio zagrebački nadbiskup **dr Ante Bauer;**
Na Blaževo	1941.	blagoslovio kamen temeljac Katoličkog doma župe sv. Blaža zagrebački nadbiskup **dr Alojzije Stepinac;**
Na Blaževo	1942.	konsekraciju oltara Bl. Dj. Marije obavio zagrebački nadbiskup **dr Alojzije Stepinac;**
Na Blaževo	1944.	blagoslov Katoličkog doma i kina »Prosvjeta« obavio zagrebački nadbiskup **dr Alojzije Stepinac;**
Na Duhove	1944.	svetu Potvrdu obavio biskup dubrovački **dr Josip Carević;**
Na Blaževo	1951.	pontifikalnu Misu služio korčulanski opat **Don Ivo Matijaca,** nekada kapelan u župi sv. Blaža;
O Imakulati	1958.	proslava 100-godišnjice Lourdesa;
21. rujna	1960.	proslava 30-godišnjice svećeništva: Msgr. dr Dragutin Nežić, Josip Crnković, dr Juraj Paša, Vladimir Pelin, dr Milan Petrović, Gabrijel Prekratić, Ivo Romich, Ljudevit Šustek i Petar Tomašić. Misu je služio župnik sv. Blaža **Josip Crnković,** a prigodnu propovijed je održao **dr Dragutin Nežić,** biskup porečko-pulski;
Na Blaževo	1961.	pontifikalnu Misu služio je prvi puta kao zagrebački nadbiskup **dr Franjo Šeper;**
U srpnju	1963.	proslava 1100-godišnjice smrti slavenskog apostola sv. Ćirila;

Na Duhove	1964.	prigodnu propovijed održao zagrebački pomoćni biskup **Magr Franjo Kuharić**, nakon svoje konsekracije;
Na Blaževo	1966.	pontifikalnu Misu održao zagrebački nadbiskup **dr Franjo Šeper**, prvi put kao Kardinal, a prigodnu propovijed zagrebački pomoćni biskup **Msgr Franjo Kuharić.**

U ove spomen-dane povezane uz crkvene svečanosti moramo uvrstiti i češće posjete posvećenih biskupa **dr Franje Salis-Seewisa** i **dr Josipa Lacha**, zatim apostolskih protonotara mons. **dr Stjepana Bakšića** i **dr Dragutina Hrena** i drugih crkvenih dostojanstvenika.

P r o s l a v e — U toku djelovanja i rada župe proslavljena je 1922. godine deset-godišnjica, a 1932. godine dvadeset-godišnjica početka gradnje crkve sv. Blaža, za koje je zgode izrađena i odljevena brončana plaketa, rad kipara i medaljera prof. Ive Kerdića. Na **aversu** je crkva sv. Blaža u Zagrebu s pročelja i natpisom »Zaštiti vjeru i slobodu Hrvatskog naroda« i godinama 1922. i 1932; iznad crkve je leteći anđeo s palminom grančicom; na **reversu** je sv. Blaž u biskupskom ornatu s natpisom: »Sv. Rlažu zaštitniče slobode Dubrovnika«. Uz ove plakete otkovane su i medaljice ⌀ 22 mm u bronci.

Na 19. svibnja 1935. svečano je proslavljena dvadeset-godišnjica župe sv. Blaža, kojom zgodom je održana posebna priredba u Jeronimskoj dvorani. Pjevali su zborovi župe sv. Blaža, a o radu i razvoju župe govorili su Jeronim Korner, Ivan Gašpert i dr Josip Jedlowski.

Slaveći i ovaj zlatni jubilej ostavljamo za trajnu uspomenu obnovljenu spomen-plaketu, umjetničke reprodukcije crkve sv. Blaža i njenog unutarnjeg uređenja i ovu kratku monografiju. Time želimo proširiti štovanje sv. Blaža ne samo u našoj župi i Zagrebu, nego i diljem naše domovine. Javljajući se svojim rođacima i znancima o Božićnim i Uskrsnim blagdanima i svakom zgodom, na razglednicama crkve Sv. Blaža širimo štovanje zaštitnika naše župe, starodrevnog Dubrovnika i bijelog Zagreba.

ŠTOVANJE SVETOG BLAŽA, BISKUPA I MUČENIKA [33]

Mučeništvo Sv. Blaža pada u vrijeme najvećeg progona Kršćanstva za cara Dioklecijana koji je vladao od 284—305. Njegov sveti život i smrt opisani su u Djelima sv. Blaža, koja potječu iz IV stoljeća, a tokom srednjeg vijeka su od bezimenih pisaca dopunjena, proširena i obogaćena, o čemu je podrobnije pisao dr S. Rittig u svom radu »Sv. Blaž biskup i mučenik«, Zagreb 1916.

Sveti Blaž je bio biskup u gradu Sebasteji u Maloj Aziji u pokrajini Pontis, koji pri diobi Dioklecijanovog carstva postade glavnim gradom pokrajine Armenije I, no po svojem jeziku i kulturi Sebasteja je spadala u sferu znamenite grčke provincije Kapadocije. Prema sredovječnoj predaji bio je sv. Blaž izučeni liječnik, a radi sveta života i čestitosti izabra ga kršćanski put i kler u Sebastiji crkvenim starješinom — biskupom. Kao pastir odlikovao se izvanrednim vrlinama, dubokim znanjem i darom čudesa. Krotak i ponizan, žarko pobožan, u životu nevin i nedužan, u razgovoru strog i ozbiljan, pravedan i bogobojazan, neizrecivo strpljiv poput Joba. Prigrlivši teško breme biskupske časti u vrijeme najžešćeg progona kršćanstva, uložio je sav svoj trud, pa i sam život u obranu i širenje kršćanstva u svojoj biskupiji na korist vjernika. Brinuo se za svoje stado, tješio nevoljnike, pomagao bolesnike potpunim pouzdanjem u Boga, svojom neugasivom vjerom i molitvom. Vrhunaravnom moći je izliječio mnoge bolesnike i povratio zdravlje. Jednom zgodom dođe mu sva žalosna jedna mati noseći u naručaju sina kojemu je zapala riblja kost u grlu. Tražila je lijeka i pomoći na sve strane, no pomoći nije bilo. Sv. Blaž položi ruke na dijete, podiže oči put neba, znamenuje svetim Križem grlo djetetu, pozove Svemogućeg Boga i stade ga moliti da izlomi i istisne djetetu kost iz grla i povrati mu zdravlje, i zamoli ga da to učini svaki put onome tko se u bolesti grla obrati molitvama u njegovo ime. Čim je sv. Blaž svršio svoju molitvu, dijete ozdravi i veselo se vrati sa svojom majkom kući zahvaljujući Bogu

[33] Msgr. dr S. Rittig: »Sveti Blaž, biskup i mučenik«, Zagreb 1916.
Prof. Antun Vučetić: »Sveti Vlaho u Dubrovniku«, naklada i tisak Dubrovačke hrvatske tiskare, Dubrovnik 1924.

i sv. Blažu. I pred samu smrt na stratištu, molio je Boga, da milosrdno usliša molitvu svakome tko boluje od grlenih bolesti, a zazove svečevu pomoć pred Bogom. Legenda veli da se tad pojavio iznad sveca svjetao oblak iz kojeg se začuo glas: »Ja sam onaj Bog, koji te do sada proslavio, a nadalje ću te joć većom slavom uzvisiti; udijelit ću svoju milost onima koji budu slavili tvoju uspomenu«. Od tada kroz sva stoljeća do naših dana slavi se ta uspomena na sv. Blaža obrednim grličanjem.

U svečevo doba djelovao je u Sebasteji rimski upravnik Agricolaus, a bio je krvni progonitelj kršćanstva. U Sebasteji bi zatvoren mučenik sveti Eustratije, čiji spomen slavi Crkva 13. prosinca. Sveti Blaž, neustrašiv u svojoj vjeri pohodi noću u tamnici tog Kristova priznavaoca, okrijepi ga u vjeri, a kad ovaj bi pogubljen izvrši mučenikovu oporuku i sahrani mu moći s tijelom drugog mučenika sv. Oresta na časnom mjestu. Pobojavši se da i sam ne bude utamničen posluša Kristov savjet: »A kad vas stanu goniti u jednom gradu, bježite u drugi« (Mt 10, 23), sakri se u Argejsko gorje u Kapadociji gdje je živio dugo vremena pustinjačkim životom upravljajući odatle svojom vjernom općinom porukama i poslanicama. U tom skloništu otkrili su ga lovci Rimskog namjesnika Agricolaus-a, postavljajući po šumama, gudurama i klancima zamke u koje su hvatali divlje zvijeri (vukove, medvjede, risove, hijene, tigrove i lavove) i slali ih u glavni grad carstva gdje su se održavale poznate igre u arenama u kojima su se morali boriti robovi i osuđenici, dakako i kršćani, s tim divljim zvijerima. Kad je svetac ugledao namjesnikove borce, reče im: »Djeco moja, pođimo zajedno! Gospod me je danas opomenuo. Ovu noć mi se tri puta ukazao govoreći: Ustani, prikaži mi žrtvu kako običaješ. A sada, djeco moja, dobro mi došli. Gospodin Isus Krist je s nama«. Na tom putu je ozdravio dječaka kršćanske matere od grlobolje, koji se u teškim bolima previjao i gušio, kako smo to već spomenuli.

Agricolaus baci biskupa u tamnicu i pokrene protiv njega kratki postupak, kao što je činjeno protiv opasnih zločinaca i veleizdajnika. U Dioklecijanovo doba dosta je bilo da je netko kršćanin i time je bio označen opasnim zločincem.

Kada se sv. Blaž pri prvom saslušanju nije htio odreći Krista i nije priznao poganske bogove, dade ga namjesnik batinati i ponovo ga baci u tamnicu. Za nekoliko dana bilo je i drugo saslušanje na kojem se namjesnik obrati sv. Blažu riječima: »Ti si onaj koji propovjedaš novu kršćansku vjeru, pa mnoge zavodiš u zabludu. Mi bi te mogli bez daljnjeg ispitivanja kazniti smrću, ali kako smo čovječni, želimo te poštediti, pa te još jedamput pitamo, hoćeš li se pokoriti našim odredbama i iskazati dužnu počast našim

bogovima?« Na to mu sv. Blaž odgovori: »Namjesniče, bogovi, što ih vi poštujete nijesu nego drvo, kamen, kovina, srebro i zlato, djela ljudskih ruku. I ne mogu biti bogovi, jer su ljudske tvorevine. Ja iskazujem počast Bogu, koji je stvorio nebo i zemlju i mora, i sve što je na njima. Vaši bogovi će propasti, kao i svi koji se u njih uzdaju. Stoga neću da im se poklonim, a smrti se ne bojim, jer će me ona uvesti u život vječni.« Na to ga namjesnik dade na drvo objesiti i mučiti, i ponovo ga baci u tamnicu. Ženama, koje su u svoje ubruse hvatale krv mučenika kao dragocjenu svetinju za općinu kršćansku, dade namjesnik odrubiti glave.

Ni na trećem saslušanju ne odreče se sv. Blaž kršćanske vjere, nego reče Agricolausu: »Zaludu se trudiš, namjesniče. Kako može oko, koje je ugledalo svijetlo, da opet zaljubi tminu? Kako može čovjek, koji je upoznao živoga i istinitoga Boga, da se pokloni kumirima. Svih tjelesnih muka se ne bojim, jer je Gospodin Krist rekao: »I ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti, nego se bojte onoga, koji može i tijelo i dušu baciti u pakao.« Na to namjesnik Agricolaus proglasi smrtnu osudu: »Blažu, koji se usprotivio carskim naredbama i koji neće da iskaže dužnu počast bogovima, neka se odrubi glava.« Tako je sv. Blaž osuđen na najnečovječniju od svih smrtnih kazni. Izveli su ga izvan gradskih zidina Sebasteje, gdje mu je mačem odrubljena glava, a njegovo mučeničko tijelo sahrani na istom mjestu pobožna kršćanka Eliseja i kada nastadoše za kršćane mirna vremena, nad svetim grobom Mučenikovim sagradiše pobožni vjernici crkvu, u koju su kroz vjekove hodočastili, a još i danas u Sebastiji, u mjestu Sivas pokazuju kameni lijes u kojem su nekada počivale moći sv. Blaža.

I katolička i jermenska i pravoslavna Crkva štuju sv. Blaža kao sveca i mučenika. Ne samo u Maloj Aziji, gdje mu je bila postojbina, nego na čitavom kršćanskom Istoku ima veliki broj hramova sv. Blaža. Tokom stoljeća sagrađeno je i posvećeno u Rimu, glavi cijelog kršćanstva, 5 crkvi sv. Blaža. Odatle je presađena pobožnost prema sv. Blažu i u Francusku, Njemačku, Belgiju, Španiju, Englesku, pa i u hrvatske krajeve, a posebno se slavi u Dubrovniku. Sv. moći Blaževe raznesene su po cijelom kršćanskom svijetu. U Napulju u samostanu sv. Grgura Jermenskog, čuva se komad svečeve glave u dragocjenom svečevom kipu od srebra. Isto tako se čuvaju njegove moći u srebrnoj ruci u Knjižari sv. Blaža i crkvama u Napulju, zatim, u crkvi Nôtre Dame u Parizu, u Bruxellesu u Belgiji, na Malti, u Bologni, u Bernu u Švicarskoj, u Mlecima, u Lisabonu u Portugalu, u Composteli u Španiji, u Veroni, u Kölnu i drugim mjestima.

Po navodima povjesničara, neki su dubrovački trgovci 1026. godine, donijeli iz Armenije moći sv. Blaža i te se čuvaju u bogato ukrašenom moćniku u stolnoj crkvi. Katedrala u Stonu također je posvećena sv. Blažu, a u

nizu crkvi u našim krajevima nalaze se oltari sv. Blaža. U selu Janjina na Pelješcu, u Slanome, Orebiću, u Luci na Šipanu, u Cavtatu, u Konavlima, u selu Pridvorju, gdje je stolovao dubrovački knez i drugdje.

Povijest Dubrovačke republike je najuže vezana s imenom sv. Blaža. Njegovi kipovi štitili su gradske zidine i knežev dvor. Njegova slika vijorila se na zastavama Dubrovačke republike po svim morima. Lik sv. Blaža bio je na gradskom pečatu Dubrovnika i dubrovačkom novcu, koji je kolao cijelim svijetom.

Na čudesan način zaštitio je sv. Blaž slobodu Dubrovnika od zasjede i napada lukavih Mlečana, kada 951 godine pristade njihovo brodovlje pod Dubrovnikom s izlikom da će dalje ploviti na Istok, a zapravo su namjeravali zauzeti Dubrovnik. Upozoreni od sv. Blaža viđenjem nekog pobožnog svećenika obraniše Dubrovčani svoju državu i slobodu. Tu svoju slobodu očuvaše Dubrovčani kroz sva stoljeća. I kada su su susjedne kraljevine i zemlje čamile u ropstvu, Dubrovčani su pripisivali sv. Blažu što spasiše svoju samostalnost i slobodu svoje male, ali ubave države. I danas se u svečanim procesijama nose moći Svetog zaštitnika iz stolne crkve u crkvu sv. Blaža. Dubrovčani cijene moći sv. Blaža najvećom dragocjenošću svoga grada i najviše čestica njegova tijela posjeduje Dubrovnik. I nakon pada Dubrovačke republike Francuskom okupacijom početkom XIX stoljeća, Dubrovčani su nastavili slaviti svoga zaštitnika.

U dva navrata čuvao je svete moći i neumrli hrvatski pjesnik Ivan Gundulić — o Blaževu 1612. i 1623. godine.[34] Taj veliki pjesnik u pjevanju jedanaestom »Osmana«[35] o svetom Blažu kliče:

»Blaž na ime on se zove
i s istoka do zapada
od svetinje glas njegove
po narodih leti sada;

na svak čas bo kroz veliko
djelovanje od čudesa
kaže svijetu on toliko
drag je Kralju od nebesa.

Tim noseći križ u ruci
s kraljevićem na boj doje
i gdi oružjem ini puci,
on molitvam vojevo je«.

[34] Prof. Antun Vučetić: »Sv. Vlaho u Dubrovniku«, 1924. — str. 43.
[35] »Osman« Ivana Gundulića, Zagreb 1887. — str. 171.

Sveti Blaž nije nepoznat ni gradu Zagrebu. Profesor Vjekoslav Klaić[36] navodi: »Svake su godine na dan sv. B l a ž a (3. veljače) birali građani svoj magistrat. Na čelu magistrata i svoj općini bio je varoški starješina (maior villae, villicus), prozvan također i **varoškim sudcem** (iudex civitatis), jer mu je najzamašnija sudačka vlast. Uz sudca se biralo u magistrat još o s a m p r i s e ž n i k a (iurati, iurati cives) koji su s njime vršili sudačke i upravne sporove. Napokon su građani svake godine birali još i v i j e ć n i k e ili z a s t u p n i k e (consiliarii), u XIV stoljeću po dvadeset, a od godine 1437. po dvadeset i četiri, koji su sačinjavali varoško zastupstvo.« O tome također pišu još i prof. dr Rudolf Horvat[37] i Gjuro Szabo[38], pa se s pravom može zaključiti da je sv. Blaž, uz sv. Marka, zaštitnik slobodne općine Zagrebačke na brdu Gradcu (Griču), pod koju je u stara vremena spadao današnji Donji grad s Ilicom[39].

Vizija slikara Vlahe Bukovca na zastoru Hrvatskog narodnog kazališta »Gundulić među hrvatskim narodnim preporoditeljima« prožimala je i osnivače župe i graditelje crkve sv. Blaža, kada su tog zaštitnika dubrovačke samostalnosti, slobode i vjere odabrali zaštitnikom i naše župe. Tako je sačuvan tradicionalni vez dvaju starodnevnih hrvatskih gradova Dubrovnika i Zagreba pod okriljem zajedničkog zaštitnika. Naš glavni žrtvenik, djelo ruku domaćih sinova, čuva moći svetog Blaža donešene u Zagreb iz Dubrovnika o blagoslovu crkve na Cvjetnu nedjelju 28. ožujka 1915, pa je tako sv. Blaž uzeo pod svoje okrilje i naš bijeli Zagreb da ga štiti na dalekim putovima njegova vjerskog i kulturnog napretka.

[36] Spomenica »Slobodni i kr. glavni grad Zagreb«, izdanje Slob. i kr. glavnoga grada Zagreba, 1913. — str. 19.
[37] Dr Rudolf Horvat: »Prošlost grada Zagreba«, 1942. — str. 105.
[38] Gjuro Szabo: »Stari Zagreb«, str. 37.
[39] Prof. Vjekoslav Klaić: »Statut grada Zagreba od god. 1609«, Zagreb 1912. — str. 8.